

TIDNING FÖR DEN SOCIALDEMOKRATISKA KVINNORÖRELSEN.

(7:de årg.)

Utgiven av Socialdemokratiska Kvinnokongressens Verkställande Utskott.

Stockholm 1911, A.-B. Arbetarnes Tryckeri

<p>Nr 11 November</p>	<p>Prenumerationspris: 1: 20 pr helt år, 60 öre pr halvt och 30 öre pr fjärdedels år. Lösenummer 10 öre.</p>	<p>Redaktör: Anna Lindhagen.</p>	<p>Blorgonbris' expedition: SIGNE SVENSSON, Upplandsgatan 85, 4 tr., Stockholm. Annonser å sista sidorna pris 15 öre pr mm.</p>	<p>1911</p>
---------------------------	--	--------------------------------------	---	-------------

Inför frågan om inrättandet av praktiska yrkesskolor i huvudstaden.

Den undervisning som kommer de ekonomiskt sämres situerade barn till del avslutas för tidigt, därom råder nog icke mer än en mening inom de klasser, vars barn äro hänvisade till folkskolan allenast och börjar att inom folkskolevärldens egna målsmän även göra sig betydligt gällande. Då ännu den ekonomiska situationen för arbetsklassen och därmed licksituerade är så dålig att man icke anser sig ha råd låta sina barn gå utan förtjänst längre än till 12 å 14-års åldern, har icke någon fordran på omedelbar, obligatorisk skolgång över 14 års åldern egentligen kunnat göra sig gällande. Dock kan man vänta en sådan bestämd fordran från de som ha det dåligt ställt bara åtminstone genom att levnadsstandard något höjes genom tullars borttagande, som fördyrar levnadsomkostnaderna, genom de direkta skatternas minskande och genom någon förhöjning av arbetslönerna. Således inom en ej alltför långt avlägsen framtid få vi hoppas. Ty en tillfyllestgörande skolbildning är en väsentlig bidragande faktor för arbetsklassens inflytande.

Yrkesskolors inrättande är liksom den första väg man slår in på för att få en överbyggnad på folkskolan, och en kunskapens väg som även för de sämst situerade skall vara möjlig att låta sina barn beträda.

Jag vill inskränka mig till att här framföra fem olika fordringar som i första hand behöva fyllas rörande flickors och vuxna kvinnors utbildning.

Flickan bör ha samma undervisning i skolan i läsåmnen som gossen.

Att inskränka för flickorna såsom delvis redan nu är fallet på den fattiga lilla kunskap ur böcker som bjudes dem i en folkskolekurs, måste anses som en försyndelse mot flickorna, såväl ur rättvisans synpunkt som med hänsyn till hur ytterst minimala dessa kunskaper äro. Flickornas sömnad och skolkösa böra därför icke inskränka på deras lästid mer än slöjdundervisningen på gossarnes.

Flickor likaväl som gossar behöva omedelbart efter folkskolans avslutning sakkunnig ledning.

Först och främst alla där föräldrarna icke kan öva över barnen nödig tillsyn. Även för barnen i goda hem saknas ofta sådan sakkunnig ledning, i all synnerhet då dessa av ekonomiska skäl måste släppa sina flickor till springflickor eller på fabriker, mången gång redan innan de slutat skolan. I förslaget om yrkesskolor i huvudstaden ingår därför också möjlighet för barnen att i yrkesskolor bli insatta redan omedelbart efter slutad skolgång.

Då emellertid otvivelaktigt så länge skolan slutar i så tidiga år som nu, barn då ej ännu kunna så tillägna sig yrkesskoleundervisning som vid t. ex. 15 å 16 års åldern, så synes någon förberedande sysselsättning vara den allra lämpligaste formen. Så har t. ex. i Stockholm på privat initiativ upprättade skolor för flickor — där de få deltaga i hushållsgöromål och dessutom lära sig se till och laga åt de barn, som komma såsom icke betalande spis-

gäster till dessa skolor — visat sig vara praktiska för att giva de flickor sysselsättning som ej genast behöva gå till platser. För alla de som genast måste ut i förtjänst skulle emellertid den omedelbart efter skolan börjande undervisningen i en yrkesskola en gång i veckan vara en god hjälp för att vid sidan av arbetet vid platsen giva flickorna nödig ledning.

Yrkesskolundervisningen bör meddela ordentlig undervisning i ett yrke.

Man har dock med fog kritiserat det förslag som nu föreligger inför Stockholms stadsfullmäktige emedan undervisning vid yrkesskolorna endast skulle vara en gång i veckan. För den som vill lära sitt yrke grundligt, t. ex. klädningssömnad, är det svårt förstå hur den skall kunna tillägnas utan sammanhållande undervisning under veckans sex dagar. Endagsskolor måste finnas för de allra fattigaste barnen, som måste ha arbete bredvid skolan, men utan yrkesskolor under 6 dagar i veckan har man ingen verklig yrkesskola. En skola, dit dels sådana kunde söka sig, som kunde erhålla stipendier (t. ex. ur Cedergrenska fonden) dels barn från hem som kunde ha sina barn hemma med bara den förtjänst som ev. genom arbetet i yrkesskolan kan påräknas.

Utbildning i hushållsgöromål till nytta för de kvinnor som vilja ägna sig däråt såsom yrke.

Detta kan ej ske mer än i de första svaga ansatserna, under en ålder som är lägre än omkr. 16 år. Övning i hushåll och i att sköta barn, medan flickor själva äro barn, d. v. s. i skol-

aldern och i sådana små hushållsskolor som ovan omtalade, kan dock ge flickan en lärdom för livet i ordning och renlighet. Yrkesskolor för verklig utbildning i hushållsgöromål böra dock finnas i varje samhälle, men vara avsedda endast för kvinnor över barnåren.

Kommunala kortare utbildningskurser i såväl hemsysslor som barnavård behövas för kvinnor då de skola ingå äktenskap eller då de vänta sitt första barn samt i hemsysslor för ensamstående arbeterskor.

Med förefintligheten av sådana kurser i varje kommun, skulle samhället avbördas sig en stor skuld, ty illa skötta hem, som tyvärr bara på bristande kunskap så ofta förekomma, är en farlig samhällsfarsot. Det nu gängse meddelandet av denna kunskap i en alltför tidig ålder t. ex. redan i skolåldern, skulle då icke behöva tillmätas den rätt oproportionerliga vikt detta nu har. Inför livets verklighet, det egna hemmet eller det väntade barnet, mottages säkert kunskap om hemmets och barnets vård villigast och med fördelaktigaste resultat.

Vad angår förslaget ang. yrkesskolor i Stockholm för flickor, så vidlärer det samma ej blott ovan berörda fel att det blott upptager endagsskolor och ej också sexdagarskolor, utan det har också den mycket stora bristen att endast upptaga till omkring en tredjedel av vad som är avsett för yrkesutbildning för gossar. *Att varje kommun, som inför yrkesskolor, därvid ej borde anslå mindre medel till flickornas undervisning än till gossarnas, detta är en grundfordran å vilken ingen avprutning borde få förekomma.*

Anna Lindhagen.

De tyska socialdemokratiska kvinnornas 6:te kongress.

I sammanhang med den nyligen avslutade socialdemokratiska partidagen i Jena avhöllo även de tyska socialdemokratiska kvinnorna kongress, den sjätte i ordningen, men den första sedan sammanslutningen mellan den socialdemokratiska kvinnorörelsen och partiet ägde rum.

Genom denna sammanslutning har den tyska kvinnorörelsen vunnit betydligt i framgång och styrka. Medlemsantalet har ökat väsentligt och såväl den inre som yttre utvecklingen av rörelsen har befordrats genom männens och kvinnornas gemensamma politiska organisation. Genom deras gemensamma arbete inom och för partiet ha en mängd nya impulser väckts och nya initiativ tagits för att höja och skola medlemmarna. Och man behöver blott taga del av, vad som förhandlades på kongressen för att klart inse detta.

På kongressen deltog 75 ombud från alla delar av Tyskland och redan den

siffran antyder hur stark och betydande den tyska kvinnorörelsen är. Kongressen öppnades av Fr. Zietz, som lämnade en rask och livlig redogörelse för verksamheten under de tre gångna åren. Hon betonade bl. a. den målmedvetenhet och klara uppfattning som utmärker rörelsen, den arbets- och kampglädje som besjalar den, samt dess allt försakande offervillighet. En överblick av vad som utträttats visar även att ingenting försumrats för att väcka arbetarkvinnorna till insikt om socialismens idéer och för att få dem att inse betydelsen av att ansluta sig till socialdemokratien.

Att intresset på kongressen var starkt märktes på den livaktighet, varmed ombuden deltog i diskussionerna. I diskussionen om agitationen, den socialdemokratiska kvinnodagen och barnskyddskommissionen deltog icke mindre än 21 ombud utom en del av de närvarande manliga partimedlemmarna. Av diskussionen framgick, att samarbetet mellan männen och kvinnorna hade medfört goda resultat för rörelsen och att det överallt präglades av kamratlighet, ehuru det dock fanns några som, enligt deras erfarenheter, hade att förtälja motsatsen.

I fråga om agitationen framhölls allmänt, att ett av de kraftigaste agitationsmedlen, som tillfört rörelsen en mängd arbetarkvinnor, hade varit de höga livsmedelspriserna, som framkallats genom rikets tull- och skattepolitik och som nått sin kulmen genom sommaren torka. Ett likaså kraftigt medel har varit de borgerliga partiernas tillbakavisande av kravet på en riksförsäkringslag för mödrar och späda barn, änkor och föräldralösa. I sammanhang härmed antogs ett förslag att före riksdagens sammankommande anordna protestmöten för arbetarklassens kvinnor mot de höga livsmedelspriserna och för att begära en undersökning av orsakerna till det rådande nödtillståndet. Partidagen har lovat att lämna sitt bistånd.

Angående nästa kvinnokongress bestämdes på förslag av fru Zetkin att den skall hållas 1912. Tidpunkten och de närmare bestämmelserna rörande denna skall avgöras av partistyrelsen.

Redogörelserna för barnskyddskommissionens verksamhet blottade flera sidor av det elände, i vilka massor av Tysklands proletärer leva. Det visade sig, att här finnas stora områden, där kvinnorna kunna göra en betydande insats för att skapa bättre förhållanden. De tyska kvinnornas strävanden ha hittills gått ut på att genom lagar skydda de små från kapitalismens utsugning och att genom anordnandet av sammankomster och utflykter taga vara på och skydda de barn, som av en eller annan orsak lämnas utan vård och tillsyn. Dock framhölls det, att jämte detta måste man arbeta på att framtinga en ännu effektivare barnskyddslagstiftning och att få till stånd kommunala åtgärder för det uppväxande släktets bästa. En mängd förslag i frågan framlades. Särskilt lägger man märke till ett, enligt

vilket all användning av barn under 14 år i partiets tjänst måtte förbjudas. Särskilt gällde då detta barnens användning som tidningsutdelare. Det visade sig emellertid att detta förbud var onödigt då ingen underårig arbetskraft använts inom partiet.

Den andra avdelningen av centralstyrelsens redogörelse — om läse- och diskussionsaftnar samt om besvärskommissionerna, d. v. s. de kommissioner som tillsatts i syfte att undersöka och avhjälpa en del missförhållanden på de olika arbetsplatserna — inleddes med ett refererande föredrag av fr. Baader. I frågan om de nämnda kommissionerna framhölls, att de rörde sig på ett område där kvinnorna ingenting kunde uträtta annat än under ledningen av fackliga organisationer. Och som fackföreningen måste vara den säkraste borgen för genomförandet av lagliga skyddsbestämmelser och människovärdiga arbetsbetingelser beslöts att agitera för arbeterskornas sammanslutning i fackliga organisationer.

I diskussionen om läse- och diskussionsaftnarna gjorde sig en hel del olika meningar gällande, men man kom icke till något klart resultat om hur denna vitt omfattande fråga skulle ordnas. Det saknades en fast utgångspunkt och bestämda riktlinjer. De flesta inläggen rörde sig om den rent organisatoriska sidan av dessa läseaftnar och frågan om undervisningsämnen o. s. v. ägnades icke så mycken uppmärksamhet. Skarpast bröto sig dock åsikterna om studieämnen mot varandra, om de skulle inskränka sig till att behandla dagsfrågorna, speciella kvinnointressen m. m. utan någon som helst teoretisk anstrykning, eller om de skulle vara enbart teoretiska. Några beslut fattades icke. Även om denna överläggningen var kongressens svagaste, så blev den dock till nytta genom de många anvisningar och uppslag som gavs och vilka säkert skola visa sig fruktbara vid realiserandet av studieaftnarna för arbetarklassens kvinnor.

De följande punkterna på dagordningen om kvinnan och riksdagsmannavalen o. s. v. äro av mindre intresse för oss att taga del av. A. L. H.

Brev.

IV.

Kamrat!

I mitt senaste brev tecknade jag i breda drag de tre huvudriktningarna inom fackföreningsrörelsen: den tysk-skandinaviska, den engelska och den romanska. Den senare benämnes i dagligt tal syndikalism. Ordet syndikalism härledes av det franska ordet *syndicat*, vilket kort och gott betyder förening eller, om man sätter det i samband med arbetarerörelsen, fackförening. Syndikalism betyder alltså endast fackföreningsrörelse, ehuru man numera med denna benämning vanligen avser den s. k. *revolutionära* fackföreningsrörelsen. När-

maste anledningen till denna tolkning av ordet syndikalism är den, att den utåt mera kända delen av den franska fackföreningsrörelsen — syndikalismen — väsentligt skiljer sig från den tysk-skandinaviska och den engelska, vilka båda äro övervägande *reformistiska* rörelser. Skillnaden framträder icke allenast i taktiskt avseende utan även — delvis åtminstone — i organisatoriskt. Den mest betydande skiljaktigheten torde dock vara av principiell natur.

Hur ter sig exempelvis de tyska och skandinaviska arbetarnas fackliga program? Jo, ungefär så här: den fackliga rörelsens uppgift är att gradvis förbättra arbetarnas ekonomiska ställning genom att oavlåtligt söka framtvunga högre löner, kortare arbetstid, bättre garantier för understöd vid olycksfall, sjukdom etc. Vidare att inom organisationerna i största möjliga utsträckning söka åstadkomma *ömsesidigt understöd*, icke allenast under strider med arbetsgivarna utan även vid alla tillfällen, då enskilda medlemmar äro i behov av sådant (res-hjälp, arbetslöshetsunderstöd, sjuk- och begravningshjälp, invaliditetsunderstöd etc.)

Vid sidan om detta reformistiska fackliga program ha de tyska och skandinaviska ett politiskt-socialdemokratiskt, enligt vilket de söka på *parlamentarisk* väg (genom att skaffa sig inflytande i riksdag, kommunala styrelser o. s. v.) framtvunga reformer på de områden, där de med sin fackliga verksamhet icke kunna göra sig gällande.

Dylikt reformarbete är oförenligt med den revolutionära syndikalismen. Syndikalisterna anse detsamma vara allt för tidsödande och vilja en snabb omvändning av de nu bestående förhållandena i revolutionär-socialistisk riktning. Allt reformarbete betecknas som »socialt kvacksalveri» och någon kompromiss med borgarsamhället vill man inte veta av. Som »socialt kvacksalveri» betraktas icke allenast det politiska reformarbetet utan samma omdöme fälles om arbetarnas självhjälpsverksamhet inom organisationerna. De revolutionära syndikalisternas fackliga organisationer »tyngas» därför icke av understödeskassor. Ja, icke ens av stridskassor, ty sådana anses överhuvudtaget spela mindre roll i den fackliga (ekonomiska) kampen, där entusiasmen och den oförskräckta revolutionära handlingen (den »direkta aktionen») betyder allt. Prof. Sombart anmärker också i sin nyligen till svenska språket översatta, ypperliga bok »Socialism och social rörelse», att »den franska fackföreningsrörelsens historieskrivare klaga över den franska arbetareklassens oförmåga att 'organisera' sig och särskilt att hålla ut i en organisation och regelbundet betala sina avgifter». »Den sistnämnda punkten tycks vara den kvistigaste», tillägger han.

Sombart visar i detta sammanhang på en annan egendomlighet hos de franska arbetarna — lusten för sektarism! Och han anför som bevis, att i Paris finnes inte mindre än sex fackföreningar inom lyxindustrin, nio bland

limonadförsäljarna, tolv bland muurarna, nitton bland målarna, sex bland läsmederna, nio bland spårvägs- och omnibuspersonalen, sju bland tryckeriarbetarna, nio bland bagarna och sex bland gasarbetarna.

Denna sektarism är dock på god väg att utbytas mot en centralisering. I Frankrike finns, liksom i vårt land, en Landsorganisation — *Confédération générale du Travail* — och i denna uppsamlas de olika industri- och fackförbunden. En stor skillnad råder dock mellan exempelvis den svenska Landsorganisationen och den franska. Styrelsen inom den senare är nämligen icke på långt när utrustad med samma befogenhet som inom den förra. I vårt land, liksom i de övriga skandinaviska och germanska länderna, har man nämligen icke allenast koncentrerat organisationerna utan även ansvaret och därmed makten. Våra fackförbundsstyrelser, och i ett visst avseende även Landsorganisationens styrelse, äga sålunda mellan kongresserna ett ganska stort inflytande i frågor som angå förbundens avdelningar. Det är främst mot detta syndikalisterna vända sig. De anse, att varje förbundsavdelning bör äga oinskränkt rätt att handla som den lyster.

En syndikalistisk fackförening bör alltså ha full rätt att när som helst, utan hänsyn till övriga organisationer, öppna krig med arbetsgivarna. De övriga organisationerna ha å andra sidan skyldighet, om inte statuarisk så åtminstone moralisk, att träda hjälpande till, helst på så sätt att sympatistrejker förklaras. Sympatistrejken (generalstrejken) är därför syndikatisternas A och O. Med den vilja syndikalisterna även manifesterat sin socialistiska, rättare sagt anarkistiska tendens. En italiensk syndikalist, *Labriola*, har sagt: »Så säga vi då även, att arbetare-socialismen ligger helt och hållet innesluten i allmänna strejken». Resonemanget är för övrigt detta: Proletariatet framträder på arenan som klass, och slagordningen är ej längre en enskild arbetarekårs mot en enstaka arbetsgivare, utan klass mot klass. Varje generalstrejk repeterar således liksom i förväg den sista stora avgörande striden, är en slags fältmanöver. Ty tydligt är att den form, vari slutligen en gång produktionsmedlens överföring från arbetsgivareklassens till arbetareklassens ägo skall äga rum, kommer att bli den allmänna strejken. (Sombart i »Socialism och social rörelse».)

Syndikalismen riktar sig mot staten. Den revolutionära syndikalisten drömler därför om, att produktionsmedlen skola bli fackföreningarnas egendom och icke det allmännas, statens. I konsekvens därmed äro syndikalisterna antiparlamentarister. (I ett manifest som utsänts från den syndikalistiska centralorganisationen i Sverige har man visserligen inskränkt sig till att proklamera politisk »neutralitet», men i praktiken har det blivit klar och tydlig antiparlamentarism.) Sombart, vars framställning av syndikalismen väl får anses vara fullt opartisk, säger på tal om syndikalismens

framtidsideal bl. a.: »Tydligt har man lånat från den anarkistiska idévärlden antiparlamentarismens och den direkta aktionens grundtanke och även planen till ett anticentralistiskt, på de olika arbetaregruppernas autonomi (självstyrelse) byggt framtidssamhälle.»

Detta om syndikalismen i allmänhet och sådan den representeras av de revolutionära syndikalisterna i Frankrike. Jag vill, innan jag slutar, anmärka, att det finns en ganska vitt utbredd *reformistisk* syndikalistisk rörelse även i Frankrike. Ledningen av den franska Landsorganisationen är visserligen f. n. »revolutionär», men, enligt Sombart, torde man i allmänhet kunna säga, att de flesta stora och gamla fackorganisationerna visa reformistiska tendenser. Sombart nämner: järnvägsbetjänarna (50,000), typograferna (20,000), textilarbetarna (25,000) och gruvarbetarnas stora flertal. Sombart karakteriserar tillståndet inom den franska fackföreningsrörelsen sålunda: »Det förefaller nästan, som om en beslutsam revolutionär minoritet terroriserade en till numerären starkt reformvänlig majoritet.»

Sig.

En söndagsvisa om hösten.

När två par ögon tindrar
men ordet ej än är sagt
och två stycken unga pulsar
bankar i samma takt —

si, då går maj över värden,
om höst stod än så gul,
och då kvittrar alla små sparvar
i lönnars och lindars skjul.

Nu slår en klocka i staden,
nu öppnas en portgång grå,
nu träder ut i solen
en mörk liten tös på tå.

Nu trippar två fina små fötter
på gator av kyligt grus,
en mö och en längtan ilar
till ett möte i höstsöndagsjus.

Farväl, du kära fru moder,
man väntar din son på en trakt.
Han har givit en flicka sitt järta,
fast ordet ej än är sagt.

Var hälsad, sol som smeker
mitt armods bleka kavaj.
Brinn hög i den kära hösten —
nu dansar mitt liv mot maj!

Ture Nerman.

Ännu några ord om »Kvinnan och arbetet» av Olive Schreiner.

Det skrivs så mycket i kvinnosak, och ändå kände man som om Olive Schreiner i detta märkliga arbete just sagt det förlösande ord som vi nu behövde. Det känns så när ett verkligt djupt betydande arbete ser dagen.

Kommer då Olive Schreiner med några stora nya sanningar? Allt som säges är ju alltid ej helt nytt men det verkar på oss nytt, d. v. s. inspirerande, när det säges på ett levande sätt och framställs i ny belysning.

Det är svårt att så kunna skriva i kvinnosak, en fråga som nu så ofta tragglas om och om igen, men det är Olive Schreiners storhet att hon lyckats göra frågan liksom åter ny.

Så t. ex. kan hon av den gamla upprepade historien om, hur det såsom speciellt kvinnligt ansedda arbetet till så stor del tagits ifrån kvinnorna, uppmåla flera levande tavlor ur historien, vilka liksom med eldskrift belysa utvecklingens gång. Vidare har hon på ett så övertygande sätt att det verkar oemotsägligt dragit fram en viktig synpunkt som, om den ej är alldeles ny, dock är hit-

intills alldeles för litet framhållen. Det är den synpunkten, att har arbete tagits ifrån kvinnorna så måste, förutom det arbete för hem och barn som ännu återstår dem, med logisk nödvändighet få läggas en stor del annat arbete som ansetts tillhöra männen allena, för att kvinnorna skola få arbete nog. Ty utan tillräckligt arbete skulle kvinnosläktet bli parasitiskt, parasitism leder till urartning, icke blott för kvinnorna själva utan, emedan de äro släktets mödrar, för hela släktet självt.

För att närmare belysa dessa Olive Schreiners synpunkter samt för att locka Morgonbris läsare att verkligen läsa boken om Kvinnan och Arbetet, vilken kan kallas för en kvinnosakens bibel, så intages ytterligare referat därur i detta och följande nummer. *A. L.*

Utredning angående nattarbetsförbudets verkningar har begärts av Soc.-dem. Kvinnokongressens arbetsutskott i skrivelse till partistyrelsen, varifrån den remitterats till Landssekreteriatet. Med hänvisning till utskottets skrivelse och de olika punkter en sådan utredning borde upptaga har Landssekreteriatet vänt sig till Kommerskollegii avd. för arbetsstatistik och begärt att de skulle verkställa utredningen.

Från avdelningen har svar inkommit i okt. månad, däri visserligen säges att Kommerskollegium ämnar verkställa en sådan undersökning, men tyvärr icke kan lova, med hänsyn till avdelningens stora arbetsbörda, att alla av kvinnornas arbetsutskott angivna spörsmål "bliva på ett fullt uttömmande och tillförlitligt sätt belysta".

Red. framhåller därför för sin del att för att få en uttömmande utredning särskilt anslag därför bör begäras av riksdagen.

För klubbmöten.

Förslag till diskussionsämnen.

Med hänvisning till sin artikel i rashygien föreslår Kata Dalström följ.:

1) Är kännedomen om rashygien (rassens hälsolära) till gagn för oss i vår kamp för en ädlare mänsklighet?

2) Ha föräldrar ansvar inför sina barn — eller går det an att allt fort »låta det gå på Guds försyn» med barnens fysiska och andliga utveckling?

3) Böra kvinnorna gifta sig med alkoholförgiftade män, om vilka de på förhand veta att de äro notoriska drinkare?

Med hänvisning till detta nummers artikel om yrkesskolor föreslås inledningen och de olika punkterna i artikeln till diskussionsämnen.

Ur "Kvinnan och arbetet"

av

Olive Schreiner.

Genom allt det larm som uppstått i nutiden, då än ett, än ett annat begäres för och av stora massor av kvinnosakskvinnor, torde den uppmärksamma lyssnaren urskilja som grundton en fordran, som kan uttryckas i ett rop likt detta: *Giv oss arbete och den utbildning som gör oss dugliga till arbete! Vi begära det, icke endast för oss själva utan för släktet.*

Om denna fordran skall logiskt framställas, blir, dess form: giv oss arbete! För oräkneliga släkten, tusentals, miljoner kanhända, ha vi arbetat. När mannen först strövade omkring som naken vilde, helt nyss bliven upprättgående, och jagade och stred, strövade vi med honom; varje hans steg var även vårt. I våra kroppar buro vi släktet till världen, sedan buro vi det på våra axlar; vi sökte rötter och plantor att föda det med, och sedan mannens hullingklädda pil eller krok anskaffat villebrådet, var det våra händer som anrättade det. Sida vid sida, som vild man och som vid kvinna, vandrade vi fritt omkring och arbetade fritt tillsammans. Och vi voro nöjda!

Så inträdde en förändring.

Vi upphörde att vandra omkring, och sedan vi slagit läger på en fläck av jorden, fördelades oss emellan livets arbete. Under det att mannen gick ut att jaga eller att strida mot fienden, som kunnat frångå oss allt, arbetade vi på marken. Vi hackade upp jorden, vi skördade säden, vi byggde boningarna, vi vävde kläderna, vi formade lerkärlen

och ritade på dem streck och figurer, som voro mänsklighetens första försök i konstindustriell väg; vi studerade plantornas egenskaper och användning, våra gamla kvinnor voro släktets första läkare liksom ofta även deras första präster och profeter.

Vi närde släktet vid vårt bröst, vi buro det på våra axlar; genom oss fick det gestalt, näring och kläder. Mer mödosamt och oavlatligt än mannens arbete var vårt, och dock klagade vi aldrig över att vi funno det för tungt. När den vilde mannen låg på sina hudar i solskenet och vilade sig för att få krafter till kriget eller jakten, eller när han förfärdigade sina dödsbringande vapen, åt och drack han det som våra händer ställt fram för honom, och när vi lågo på knä över våra hemkvarnar eller luckrade jorden på fältet — kanske med ett barn under hjärtat, ett annat på ryggen, mödande oss så att den unga kroppen blev gammal i förtid — männe vi då någonsin höjde rösten till klagan över att det arbete vi fått på vår del var oss för tungt? Visste vi inte, att den kvinna, som kastade sin börda ifrån sig var, likt den man som kastade bort sin sköld i striden, — feg och förrädisk mot sitt släkte. Mannen stred — det var hans arbete; vi födde och närde släktet — det var vårt. Vi visste, att på våra mödor så väl som på mannens berodde det folks liv och välfärd, som vi fött till världen. Vi uthärdade vårt slit liksom mannen sina sår, tyst; och vi voro nöjda.

Men så inträdde åter en förändring.

Seklerna gingo, och det kom en tid då det inte längre var nödvändigt att alla män skulle gå på jakt eller draga i krig — då bara en på fem eller en på tio eller en på tjugu oavbrutet togs i anspråk för sådant arbete. Vår med-

varelse mannen, som inte längre fann full sysselsättning på de gamla arbetsfälten, började då taga sin del av våra. Även han började odla jorden, bygga huset, mala säden — eller hålla sina manliga slavar till att göra det —; och hackan, krukmakarskivan, byggnadsmaterialet och till sist även malningsstenarna, som vi först sökt reda på och sedan glättat för att mala föda åt våra barn, började att från våra händer övergå i hans. Det forna härliga livet på de öppna fälten var icke längre vårt; vi rörde oss innanför grindarna, där tiden inte går så fort och världen inte är så glad som i fria luften därutanför. Men vi hade i alla fall vårt arbete, och vi voro nöjda.

Ty om vi också inte längre fingo odla näringsmedlen åt vårt folk, fingo vi dock ännu anrätta dem; om vi inte alltid planterade och häcklade linet och hampan, vävde vi i alla fall kläderna åt vårt släkte; om vi inte längre reste husens väggar, voro dock de bonader som täckte dem ett verk av våra händer; vi iskänkte mjödet, och de örter, som begagnades som läkemedel, var det vi som beredde och föreskrev, och i vår omedelbara närhet växte från födelsen till mannaåldern de barn vi fött till världen. Deras röster ljödo alltid i våra öron. Vid dörren till våra hus sutto vi med våra spinnrockar, och vi blickade ut över de fält, som vi fordom haft att odla — och vi voro nöjda. Som hustru åt godsherrn, bonden eller borgaren hade vi fortfarande vårt arbete att utföra.

Om någon för tusen år sedan gått till en förnäm dam och frågat henne varför hon inte begav sig ut på jakt eller i krig eller trädde in i den höga salen för att skipa rättvisa eller deltaga i överläggningarna om lagstiftningen

Litet om rashygien.*

Vi ha i tidningarna läst om rashygien och vi ha t. o. m. här i Stockholm det »Rashygieniska sällskapet» som sysslar med dessa spörsmål och få frågor torde vara mera värda vår uppmärksamhet än just denna om huru vi skola kunna framskapa starka, sunda, andligen och lekamligen fullödiga människor.

För oss kvinnor äger denna fråga ett alldeles speciellt intresse, ty det gäller ingenting mer och ingenting mindre än att se till att våra barn bli sunda, starka och livsdugliga, på samma gång som utvecklade i andlig mätto.

Och vad kan överhuvudtaget vara viktigare?

I England har denna fråga trängt sig fram med all den energi som britterna kunna utveckla då de se sig hotade av fara för sitt folks lycka och utveckling och där ha Sir Francis Galton och C. W. Saleeby efter grundliga studier framlagt sina rön.

* Hygien är lika med hälsolära och Rashygien är sålunda Rasens hälsolära. (Eugenik = Rashygien.)

Också har man i England på den senare tiden t. o. m. i »De Blåa böckerna» gått till rätta med nationen. (Dessa blå böcker äro det officiella Englands samvete). Och i dem har kommitténs minoritet sagt sin tanke om Englands framtid rent ut. »Det är icke för mycket sagt, att det moras av arbetslöshet (underemployment) och utsvettning, vari bottenlagret av befolkningen äro dömda att leva, bortleder och suger till sig livskraft från hela samhällskroppen och försvagar hela samhällets sundhet.» Det är nödvändigt »att dränera (torka ut) detta moras».

Detta »skri» från England har väckt även övriga nationer och man börjar förstå att höjandet utav underklassens hela levnadsstandard blir ett livsfråga för alla kulturfolk.

Förr i världen, t. ex. i det gamla Rom fanns nöd och elände i ohygglig grad — men man förstod ej roten och upphovet — och det stolta Roma gick under, man ville ej förstå att ett samhälle icke kan äga bestånd i längden med en utarmad, undernärmd massa människor, men i våra dagar har man

den saken klar för sig och det är just mänsklighetens räddning att så är.

Liksom vi, genom socialismen, målmedvetet vill leda produktionen, så vill vi genom rashygien målmedvetet skapa fram sunda, starka människor.

I det nu varande samhället har kampen för brödet gjort det nödvändigt för millioner människor, män och kvinnor, att i de ofta osunda fabriker tjäna sitt bröd. Den långa arbetstiden, de dåliga lönerna och som följd därav undernäring framalstrar en försämrad folkras. Därför måste vi helt enkelt få fram sådana existensvillkor att människorna kunna få sund, andlig och lekamlig utveckling. Och av den oerhördaste vikt för rasen blir då att moder och barn ej bli ställda på svältkost — så att barnet kommer till världen försvagat och kient.

Dessutom böra vi skydda oss mot de s. k. »rasgifterna». Om dessa gifter säger professor Hultkrants i sin: Några ord om eugenik (rashygien)*. »Även om vi, såsom nyss nämndes, äga goda skäl att antaga, att i stort sett arvs-

* Social Tidskrift, 7—8 häftet.

skulle hon ha svarat: »Anser ni mig för en toka, efter ni gör mig sådana frågor? Har jag inte hundra tjänarinnor att hålla till arbete vid spinnrocken och nålen? Utdelar jag inte dagligen med mina egna händer bröd till över hundra personer? Gå in i den stora salen och se på de väggbonader jag och mina tärnor förfärdigt under årtal av arbete och som skola kosta oss ytterligare tjuguar, på det att mina barnbarn må få se sina förfäders bedrifter överlämnade åt eftervärlden. Finns det inte i mina förädrum salvor och läkeörter, som jag med egna händer har berett till användning för mitt hushåll och den omgivande trakten? Illa skulle det i sanning vara om männen, när de komma hem från kriget eller vilddjursjakten, trötta och sårade, upptäckte att allt kvinnfolket dragit ut att jaga eller strida och ingen funnes hemma att förbinda deras sår eller laga deras mat — eller styra och ställa i huset! Långt bättre vore att min herre och man jämte hans svenner komme och hjälpte oss med vårt arbete än att vi befattade oss med deras! Ni måtte vara från vettet. Huru skulle det gå med landet, om inte kvinnorna skötte sitt?»

Och om någon frågat borgarens hustru, varför hon icke gick att arbeta i sin mans verkstad eller ute på torget eller begav sig till främmande länder att där idka handel, så hade hon säkert svarat: »Jag har för brätt att tala med en sådan som er! Brödet är i ugnen — det luktar redan bränt — vintern närmar sig, mina barn behöva tjocka ullstrumpor, min man en varm rock. Jag har sex ölfat under brygd, och jag har döttrar som jag måste lära spinna och sy, och småtingarna kravla om knäna på mig. Och ni frågar mig, varför jag inte beger mig ut att söka nytt arbetel! Gud tröste

mig för er! Tycker ni verkligen, jag skulle låta alla de mina svälta om sommaren och frysa ihjäl om vintern och mina barn gå utan vård och undervisning, medan jag gav mig ut att söka annat arbete? Mannen måste framför allt ha varmt i sig och varmt på sig. Vem tror ni skulle spinna och baka och brygga, vem uppfostra och sköta om mina små, om jag begav mig härifrån? Just vackert att tala om nytt arbete, när dagarna ändå inte räcka till, utan jag får hålla i långt inpå natten. Inte har jag tid att prata med stollar, inte. Vem skall fostra och forma folket, om inte jag gör det?»

Och om man frågat ungmön, som satt och spann i stugudörren, hur det kom sig, att hon var nöjd och inte sökte sig annan verksamhet, skulle hon säkert ha svarat: »Gå er väg, jag har inte tid att höra på er. Förstår ni inte, att jag sitter här och spinner på det att också jag må få mitt eget hem? Jag spinner och väver de dukar och lakan, som skola komma mitt hus till godo under många kommande år! Jag kan inte gifta mig förrän jag fått kistan däruppe full. Ni kan naturligtvis inte höra det, men när jag sitter här ensam och spinner, så hör jag långt bortom hjulets surr små ofödda barns röster ropa till mig: 'Moder, moder, skynda dig, så att vi få komma till!' — och ibland när jag över spinnrocken tyckes stirra ut i solskenet, är det flammen från min egen härd jag ser, och dess ljus lyser över de omgivandes ansikten, och jag spinner allt fortare och ihärdigare när jag tänker på det som skall komma. Frågar ni mig varför jag inte går ut på åkrarna och arbetar tillsammans med den yngling jag valt? Är då hans arbete mera nödvändigt än mitt till uppbyggandet av det hem som skall bli

vårt? O, nog skall jag arbeta flitigt för honom och för mina barn under de många kommande åren. Men nu kan jag inte längre avbryta mitt arbete för att tala med er. I fjärran hör jag över spinnrockens surr mina barns röster ropa mig, och jag måste skynda. Frågar ni mig varför jag inte söker arbete, jag som har händerna överfulla därav? Vem skall ge barn till folket, om inte jag gör det?»

Så hade vi svarat här i Europa under svunna tider, om man frågat oss om vi varit nöjda med vårt arbetsfält, och vi skulle då intet annat sökt. Mannen hade sitt arbete, vi hade vårt. Vi visste, att vi med våra skuldror stödde vår värld och att den upphars och stärktes av våra händers verk — och vi voro nöjda.

Men nu har återigen en förändring inträffat.

Någonting som är alldeles nytt har trätt in på det mänskliga arbetets fält och ändrat alltsammans.

På mannens många arbetsfält har en förändring pågått, och den pågår alljämt med ökad fart.

På en åker där förr femtio män och ynglingar strävade med sina ök, går i dag en ångplog hastigt fram, styrd av endast två par händer, och en självverkande skördemaskin skär och binder och bereder för ladan alstren av fält, som det förr fordrats hundra starka karlar för att slå. De järnverktyg och vapen, av vilka det kostat våra förfäder hela månaders möda att ur malmen framdraga, forma och hårda ett enda, framkomma nu, tack vare ångdrivet maskineri, som vattnet ur den nyss öppnade kvarnluckan, och till och med vad beträffar kriget, mannens uråldriga och alldeles särskilda verksamhetsfält, har en total omstörtning av den gamla ordningen försiggätt. (Forts.)

stansen i tämligen oförändrat skick går över från generation till generation, oberoende av de fysiska och psykiska inflytanden, för vilka dess bärare, de enskilda individerna, äro utsatta, finnas dock talrika erfarenhetsrön, som visa, att en del gifter, såsom alkohol och bly, ävensom de av vissa sjukdomsalstrande mikroorganismer (bakterier syfilis, malaria) producerade och i den sjukes kropp cirkulerande giftämnen, kunna hava en skadlig inverkan på avkomman, denna kan dö redan i moderlivet eller ock födas *sämre* utvecklade än under normala förhållanden.» Och längre fram heter det: »Kampen mot alkoholismen och de veneriska sjukdomarna, likaväl som mot »rasgifter» och »de generativa faktorer» (urartningsfaktorer) av annan art, som framtida forskning måhända skall lära känna, är följaktligen ett ytterst viktigt led i de rashygieniska strävandena. Det första villkoret för rasens bestånd är naturligtvis, att de *frön* från vilka kommande släkten skola spira, skyddas och bevaras för alla skadliga inflytanden.»

Det är särskilt på *det* senare spörsmålet jag vill rikta mina kvinnliga kamraters uppmärksamhet, så de vakna upp till *ansvar inför sina barn och inför mänskligheten*. Vi se hur man genom »rashygien» tillämpad på husdjuren kunnat framskapa livsdugliga individer och goda raser. Vore det för mycket begärt att *samhället ägnade människomaterialet* samma omsorg?

K. D—m.

Inför nya lagen ang. förbud mot kvinnors användande till arbete nattetid.

V.

Fortsättning å den statistik angående meddelad dispens som påbörjats i n:r 3 av denna tidning.

Såsom var att vänta har ej ansökningar till kommerskollegium inkommit i någon större utsträckning, då det redan i början på året av k. m. t. avslogs ansökningar om dispens från bagerier, brennämnsfabriker, sågverksarbeterskor, kvinnliga typografer och därigenom liksom principiellt fastslogs, att dispens enligt lagen ej kunde meddelas för sådana fabrikats- och yrkesområden.

Däremot var det att vänta att flera fabrikanter inom konserverfabrikationen, där det tydligen kunde påvisas att de äro företag, »som avse förarbetande av varor, vilka äro underkastade hastig försämring», skulle försöka erhålla dispens, då sardin- och ansjovisfabriker redan erhållit sådan dispens för kortare tid, d. v. s. under den tid då råvaran i detta fall, sillen, inlöte i så stor mängd att dess bearbetande måste forceas.

Dispens har också meddelats för kvinnor över 18 år till Sveriges Förenade Konserverfabriker, Göteborg, Skånska Konserverfabriken, Kristianstad,

Molinderska Konserverfabriken, Stockholm, Gotlands Konserverfabrik, Aktiebolaget Gute, Ystad, samt Konserverfabriksaktiebolaget "Nonpareil", vilka fabriker ingivit gemensam ansökan om dispens för tiden juni t. o. m. sept. samt till en del ansjovisfabrikanter vid Västkusten för tiden 15 aug.—15 nov.

Ur konserverfabrikanternas skrivelse anföres följande med anledning av nattarbetsförbudet:

»Vad sålunda blivit stadgat länders uppenbarligen till stort förfång för konserverindustrin, särskilt den del därav, som sysslar med inläggning av grönsaker och frukter.

Säsongen för denna industri infaller under tiden juni—september. Det inträffar då ofta, att skörden mognar så hastigt att nattarbete måste tillgripas om ej en stor del av densamma skall förfaras och har till sådant arbete kvinnliga arbetare anlåtats. Detta arbete är icke av någon ansträngande beskaffenhet, enär det allenast består av rensning och sköljning eller liknande behandling av råvaran samt en del handräkningsgöromål, såsom frambärning av burkarna, påläggning av locken o. d.

Det är uppenbart att det skulle bli allt för kostsamt och tidsödande att använda fullvuxna arbetskarlar till sådant kvinnoarbete som plockning av ärtor, rensning av bönor, morötter, sparris m. m. Det är således alldeles nödvändigt att fabriker få begagna sig av kvinnors arbete nattetid vid sådana tillfällen, då skörden eljest ej skulle kunna tillvaratagas.»

Ansjovisfabrikanternas ansökan upptager liknande motivering i den av styrelsen för Göteborgs och Bohusläns havsfiskeriförening bilagda tillstyrkan, där det talas om att dispens vore »för det bohuslänska fisket synnerligen önskvärd».

Den första av dessa ansökningar är tillstyrkt av yrkesinspektörerna såväl i Göteborgs, Malmö som Stockholms distrikt (Forsberg, Kempe, Nylén) och anföres här ur yrkesinspektör Kempes (Malmö distrikt) tillstyrkande följande:

»Att undantaget angives gälla blott den del av verksamheten, som omfattar den färska varans bevarande för hastig försämring, men icke vidare bearbetning av redan skyddad vara, ej heller kärntillverkning, etikettering, packning eller avsändning.»

I kommerskollegiums motivering i anslutning till yrkesinspektörernas utlåtande säges också, att det är med rättvisa och billighet överensstämmande att tillståndet utsträcker till liknande fabriker som ifrågavarande. Prejudikat för hela fabrikationen skall således härmed vara givet.

I vidare anslutning till yrkesinspektörernas utlåtande har vissa bestämmelser av kommerskollegium föreslagits och av k. m. t. fastslagits, varav de märkligaste äro följande: att arbetstiden skall avbrytas av lämpliga

raster, som ej få föregås av längre sammanhängande arbetstid än 6. (under de tre övergångsåren 7) timmar, att sammanlagda arbetstiden ej må överstiga 12 timmar, (under övergångsåren 13 timmar), att detta nattarbete för varje kvinna icke får förekomma oftare än varannan vecka.

* * *

Dessa och förut* från kommerskollegium protokoll hämtade uppgifter giva uppslag till åtskilliga önskingar. För det första att den statistik som kommerskollegium står i begrepp företaga angående verkningarna av förbudet för kvinnors nattarbete snart måtte kunna utföras och att ej blott arbetsgivarna därvidlag tillfrågas utan även de arbeterskor som träffats vare sig av nattarbetsförbudet som av erhållen dispens för viss tid. Vidare att hrr lagstiftare skulle, med anledning av att särskilda bestämmelser föreskrivits för erhållande av dispens, kunna börja tänka på huruvida det icke skulle gå för sig att på så sätt lagstifta angående nattarbetet i sin helhet för såväl män som kvinnor (därför behövde ju ej 12—13 timmar stå kvar som maximumsarbetsstid såsom i dispenserna medgivits) i stället för den nu inslagna vägen att helt kategoriskt förbjuda.

Vidare inbjuder relaterade fakta till följ. reflexioner: Då lagen är skriven så, att dispens kan erhållas i fall då industrin så fordrar det och det är för dyrbart att använda sig av vanlig arbetskraft; men då däremot det ej i lagen erbjudits något tillfälle för erhållandet av dispens för den andra partens skull, för arbeterskans skull, om det visar sig att yrken för kvinnor genom lagens kategoriska bestämmelser försämrats eller att det med väl anordnade nattarbetsskift ej kan verka skadligt för kvinnornas hälsa** — så synes det att den lag vi fått ang. förbud för nattarbete borde varit helt anordnande än den är eller ej alls tillkommit, åtminstone ej utan grundligare undersökningar.

Anna Lindhagen.

Morgonbris julnummer (decembernumret) utkommer de första dagarna i december.

Vi emoter att ett extra antal exemplar rekvideras av kommissionärerna, så att Morgonbris sprides till allt flera arbetarehem under julhelgen.

Rekv. torde insändas till expeditionen senast 20 nov.

* Se Morgonbris n:r 3 och även rapporter från typografer i n:r 3 samt ang. undersökningen inom sockerbruksindustrin, se n:r 6.

** Se härom de läkarbetyg för arbeterskor som vidfogats till exempel ansökningen från ett knäckebrödbageri i n:r 3.

Frida Stéenhoff.

Den varma kvinnan och nobla personligheten, som strider och kämpar för sina ideal med skärpa och omotlig övertygelse, så uppfatta vi arbetarkvinnor henne. För kvinnans, barnets och kärlekens rätt har Frida Stéenhoff skrivit och predikat. Hon älskar mänskligheten och vill därför rensa bort fördomarna, som snedvrída människornas förhållanden till varandra och framskapa så mycket onödigt lidande.

Särskilt har hon uppträtt som författare till flera välskrivna broschyrer. Även i skådespelens form har hon givit uttryck åt sina idéer, varvid en del ådragit sig stor uppmärksamhet. Alla minnas vi "Lejonets unge". "Det heliga arvet".

Vid den nyligen i Dresden avhållna internationella kongressen för moderskydd och sexualreformer behandlades bland annat även frågan om den ogifta moderns och hennes barns sociala ställning. "Över detta ämne talade också fru Frida Stéenhoff i ett anförande, som rönt stort och berättigat uppseende och livliga sympatier", skriver Edvard Wavrinisky i Aftontidningen. "Till innehållet var anförandet hänsynslöst och ärligt konsekvent, till formen klart, och genom

FRIDA STÉENHOFF.

det vinnande framställningssättet verkade talet mycket medryckande, ja, övertygande, ehuru nog flertalet av åhörarna intaga en annan och moderatäre ståndpunkt."

I det "Internationella förbundet för moderskydd och sexualreform", som på denna kongress bildades, invaldes i styrelsen fru Frida Stéenhoff.

"Denna kongress står säkert för många som begynnelsen av en ny kulturrepok i mänsklighetens historia", skriver hon.

Titelfrågan för kvinnorna hör till en del samman med dessa ömtåliga spörsmål. Den ger åt småsinnet så mycket stoff och verkar i viss mån hämmande för en sundare utveckling av samhällsmoralen för kvinnan, varför Frida Stéenhoff även kastat sig in i denna strid.

Under sign. Harold Gote har Frida Stéenhoff lämnat bidrag till Morgonbris och senast i sommar vid Morgonbristfesten i Stockholm höll hon ett föredrag över ämnet "Pressen som människovän", därvid skarpt kritiserande pressen, där den icke uppträder som sanningens budbärare, och med värme manande till att vi skola söka få pressen till ljusbringaren-människovännen. (Se ref. i Morgonbris n:r 5 1911.)

S. S.

Rösträttsmöte i Stockholm i Folkets Hus.

Kata Dalström, inledare.

Fru Dalström sade därvid följ.: Vi ha lyckligtvis kommit så långt att man icke — annat än bland mycket efterblivna individer — diskuterar frågan om kvinnorna skola ha rösträtt, utan huvudintresset rör sig numera om när de skola ha den!

Därpå redogjordes för de båda olika riktningarna. Den ena av dem går ut på att kvinnorna skola fordra sin rösträtt nu, och på samma villkor som männen, d. v. s. koncentrera sig på könsstreckets borttagande, och sedan samman med männen bekämpa för att få bort de s. k. »trasselstrecken», i all synnerhet fattigstreck och utskyldestreck. Därpå påpekades skadan av ålderstreckets höjande från 21 till 24 år, varigenom de unga berövades sin rösträtt i tusental. Den andra riktningen ansåg att kvinnorna skulle vänta med sin rösträtt tills man fått klart trasselstrecken och sedan fordra kvinnornas rösträtt. För egen del, sade talarinnan, ansluter jag mig helt till den uppfattningen att vi nu, när den allmänna rösträtten principiellt är erkänd skola fordra könsstreckets avskaffande. Männen lära sig aldrig respektera oss kvinnor förrän vi få vår medborgarrätt erkänd.

Därpå redogjordes för den nuvarande rösträtten och påpekades huru olika trasselstrecken verkade i stad och på land, på ett enkelt och lättfattligt sätt. Det blir ett hån mot arbetarna att under sådana förhållanden tala om »allmän rösträtt», sade hon. Så lämnades en redogörelse för den norska valrätten. Värst, sade tal., torde här i Sverige fattigstreck et härja bland kvinnorna, däremot ansåg hon, att utskyldestreck et vore farligare för männens vidkommande. Ur etisk synpunkt vore det emellertid nödvändigt att kvinnorna, i egenskap av människor, bli fullmyndiga medborgare och ej längre likställas med omyndiga, dårar och brottslingar. Det är deras rätt som människor, att få deltaga i ordnandet av det samhälle i vilket de lika väl som män ha hemortsrätt. Då kvinnorna

en gång få sin medborgarrätt kommer detta att helt revolutionera männens tänkesätt vis å vis dem. Finnes det mening i att en kvinnlig läkare, lärarinna, bankkvinna o. s. v. ej ha sin medborgarrätt, men deras manliga kamrater ha det? Finnes det någon mening i att fabriksarbeterskorna sakna medborgarrätt, men deras manliga kamrater ha den? Nu fruktar man för från högerhåll, att arbetarklassens kvinnor skola översvämma landet med sina socialdemokratiska röster, och arbetarna hysa samma fasa för överklasskvinnorna, men rösträtten får ej betraktas ur partisympunkt, den är en allmänmänsklig rätt och tillkommer alla.

Ett är emellertid visset och det är, att arbetarklassens kvinnor ha de största intressen att bevaka. Tänk t. ex. på moderskapsförsäkringen och arbetarskyddslagstiftningen, där kräves det sannerligen att arbetarklassens kvinnor med sin fond av egen erfarenhet om nöd och brist och arbetsförhållanden, få göra sig hörda. Man talar så mycket om att kvinnornas »kvinnlighet» skall gå förlorad ifall hon dras in i dagspolitikens strider, man anser från motståndarhåll att det poetiska skimmer som nu vid punch- och vinglasens klang synes omge henne skall försvinna, och så skålas det »för kvinnan», glaset töms — Men kanske samma herrar leva på sina hustrurs arbetsförtjänst eller på hennes pengar och hur många 100-tals kvinnor få ej såsom hustrur och mödrar försörja sina odugliga män eller söner? Jag för min del avstår från skåltal och vackra idealistfraser och kräver i stället att få mitt människovärde erkänt.

Huru villiga vi än är att erkänna den insats överklassens kvinnor gjort genom sitt arbete för kvinnorösträtten kunna vi dock ej arbeta samman med dem inom ramen av deras organisationer. De äro i första hand rörs rättskvinnor — vi åter äro först och främst socialdemokrater sedan rösträttskvinnor. Däremot kunna vi, enligt mitt förmenande, samverka där intressena äro gemensamma.

Vidare anfördes uttal av Köpenhamnskongressens och den svenska kvinnokongressens

resolutioner varpå tal. till slut påpekade önskvärdheten av att få till stånd en ingående debatt om vilken av de två vägarna för ernående av kvinnorösträtten som skulle följäs.

Under diskussionen betonade flera talare den fara arbetarkvinnorna utsattes för genom dröjsmål med frågans lösning. Lagstiftningsarbetet, rörande kvinnornas viktiga livsintressen, pågår i riksdagen och avgöras utan att kvinnorna äga det ringaste inflytande eller bestämmande ifråga om dessa lagar, som gripa in i hennes tillvaro och vilka hon måste underkasta sig. Det låter vackert att säga, att om kvinnorna vänta med sin rösträtt till alla streck borttages, komma inga kvinnor att uteslängas, men det finns väl ändå föga utsikt till att i en överskådlig framtid få en rösträttsreform utan streck, emellertid kan stor skada uppstå för kvinnorna genom olämplig lagstiftning.

Å andra sidan framhölls att kvinnorna borde vänta och avvakta den författningsrevision som den socialdemokratiska riksdagsfraktionen tydligen inom en snar framtid komma att gå i kamp för. Blev det en partiel rösträtt skola strecken skada arbetarkvinnorna mest. Man har nyligen under valkampen sett hur arbetarklassens män stupat på strecken, kvinnorna skola säkerligen i ännu högre grad falla för dessa orättvisa garantier.

Mötet instämde i kvinnokongressens resolution, som fordrade:

- 1) den fulla politiska likställigheten mellan män och kvinnor;
- 2) borttagande av alla streck för män och kvinnor, så att full demokratisk författning må ernås;
- 3) kongressen uppmanar de socialdemokratiska kvinnorna att energiskt bevaka att rösträtten för kvinnor ej genomföres på sämre villkor än för män;
- 4) kongressen hemställer till den socialdemokratiska riksdagsgruppen att i riksdagen bevaka att den gifta kvinnan blir jämställd med övriga självständiga medborgare och icke även hennes medborgarrätt äventyras genom utskyldestreck et.

För hemmet.

Hur mycket revolutionsmänniskor vi än äro ifråga om samhällets omdaning, så händer ofta, att när det gäller en liten förändring i våra hem- och smakvanor bli vi strax fasligt konservativa. De flesta husmödrar ha svårt att tro på omvärderingarna av näringsvärdet i vår husmanskost. Vi äro starkt troende på köttets stora näringsvärde och känna oss belåtna, då vi få sätta fram på bordet till middag köttsoffa och pepparotskött med potatis.

Man resonerar så här: Det vegetarianerna tala om att kunna leva endast på växter är ju utopi, och man skulle aldrig få känsla av att ha erhållit ett reelt mål med endast sådan mat, ävensom att det är alldeles för dyrt.

Ja, sorgligt nog äro hos oss en hel del grönsaker, som skulle göra den vegetariska dieten smaklig och mera omväxlande, för dyra för ett vanligt arbetarehem.

Vi få nog hålla oss ännu i ganska stor utsträckning till köttet, men vi kunna dock mer än hitintills hålla oss till växterna, i synnerhet för barnens vidkommande, vilka för benbyggnaden behöva en mängd näringsämnen, som ej finnas i köttet. Barnen skulle bli mycket hurtigare och friskare, om deras små magar ej blevo betungade med kött.

Vad som ofta hindrar oss att laga till någon av dessa rätter är nog det, att vi ej ha en aning om huru de smaka. Och att laga till dem på försök ha vi varken råd eller tid till.

Som det givits mig tillfälle närvara vid några lektioner för vegetarisk matlagning och få äta av de rätter som lagats och sålunda kunnat bedöma dessa, så tvekar jag inte att överlämna några till Morgonbris' läsarinna. De höra till den enklare och billigare vegetariska matlagningen.

Varje recept skall räcka till 10 personer, men torde det vara säkrast ej beräkna att de räcka till mer än högst 7-8 personer.

Makaronipudding: 3 hg. makaroner, 1 1/2 l. vatten, 2 tsk. salt, 4 msk. riven ost. Tillställning 2 ägg och 4 kaffek. mjölk.
Morotspurê (soppa): 6 hg. morötter, purjölök, 1/2 selleri, 3 1/2 l. vatten, 2 msk. smör, 4 msk. vötenjöl.

Tillagningen av makaronipuddingen torde vara känd, varför endast några meddelanden angående purê.

Sedan morötterna väl sköljts och skrapats och även selleri och purjölöken fått sin vederbörliga rensning kokas de väl tillsammans. Morötter och selleri passeras. Smöret fräses och mjölet iröres, varjämte spadet med morötterna och selleri efter hand ihålles och allt får koka tillsammans minst 10 minuter. Salt bör naturligtvis tillsättas och med fördel kan även potatis kokas med, men ej passeras.

Återkommer i nästa nr med några fler rec.

S. S.

Upprop.

Till Sverges organiserade arbetare!

Att väcka och intressera landsbygdens arbetaremassor, att lära dem förstå den moderna arbetarörelsen samt få dem att ansluta sig till densamma, är en uppgift som ovillkorligen måste lösas. Först sedan vårt lands många 10-tusentals jordbruksarbetare vunnits för den moderna arbetarörelsens idéer och stå sammanslutna i organisationer, vars program och slutliga mål sammanfaller med det övriga proletariatets, kan arbetareklassen i vårt land uppnå den styrka, som ovillkorligen kräves, för att dess rättmätiga krav skola bli tillgodosedda.

Under de senast förflutna åren har ett ganska gott upplysningsarbete utförts på landsbygden, men ännu står den stora massan av jordbruksarb. organiserade, likgiltiga, ja på en del trakter fiendligt stämda mot vår rörelse; utgörande en ständig fara för de redan organiserade, vars kamp för en bättre ekonomi och i övrigt draglig tillvaro de genom osolidariska handlingar äro i tillfälle oinriktade. Dessutom måste vi inse, att intet är mera ägnat att få den ständiga invasionen till de industriella arbetsplatserna att avstanna, än ett förbättrande av lantarbetarnas löne- och arbetsförhållanden.

Ett omfattande upplysnings- och agitationsarbete måste ständigt bedrivas. Ett arbete av sådant omfång och medförande så avsevärda kostnader, att den lilla gruppen organiserade lantarbetare, som för närvarande finnes, icke är mäktig att ensam bära utgifterna här för.

Under nästkommande sommar har Lantarbetareförbundets styrelse tänkt bedriva en intensiv agitation, och för att anskaffa medel till denna, är det som vi vända oss till landets organiserade arbetare med begäran om bidrag till Lantarbetareförbundets

agitationsfond.

Förbundet utsänder nu i dagarna s. k. tegetstenskort, varå bidrag till agitationsfonden kunna tecknas. Varje ruta gäller för 10 öre och ett fulltecknat kort för två kronor.

I förhoppning om att de organisationer och enskilda, vars adresser vi redan känna, och sålunda taga oss friheten tillställa kort, skola göra vad göras kan för att stärka vår kassa och därmed ställa oss i tillfälle bedriva en omfattande agitation, uppmana vi tillika en och var, som är i tillfälle därtill, att rekvirera kort å förbundets expedition och samla bidrag.

Den oerhörda betydelse lantarbetareklassens väckande och organisering obestridligen äger för hela vårt lands arbetarevärld gör, att vi våga påräkna stort intresse och allmän offervillighet för denna sak.

Esilletuna i oktober.

För Sv. Lantarbetareförbundet:

C. A. Svedberg. J. F. Karlsson.

Albin Hansson.

Förestående insamling tillstyrkes:

För Landsorganisationen:

Herman Lindqvist.

Ordförande.

För Socialdemokratiska Arbetarepartiet:

Hjalmar Branting.

Ordförande.

En tät dimma...

Nu smyger höstdimman ned och lägger sig som nykardad ull mellan de vitstammiga björkarna, de stå alla som tjugande blondiner i gullgult utslaget hår. Jag sveper »mitt skinn» omkring halsen, stoppar händerna i min väldiga muff som nästan kan rymma torginköp för en liten familj — jag är eljes inte snobbig — men Herregud — man rå inte för att man får presenter!

Valhallavägen såg så frestande ut, jag fick lust titta ut över Ladugårdsgården. Men jag kom inte långt förrän en liten hand stacks under min arm.

— Skall man gå förbi gamla bekanta? — Goddag! sa en ljus, glad röst.

— Ack ni — — — förlåt — denna höstdimma — —

— Skyll inte på den! — och min smärta eleganta ruskade mig lätt i armen — se så, följ nu med mig ett stycke! och hon höll fast och stadigt i min arm.

— Greta, Erik! ropade hon på sina två småtingar, vars små fötter traskade och skramlade mot sanden medan de lekte med sina tunnband.

— En sådan härlig höst vi haft!

— Ja, ja — nu kommer töcknet — det gråa — dyster — jag tänker på Bergegren, som nu sitter instängd för två månader...

— Ja — det är rysligt — känner ni honom?

— Nej inte alls — men jag är uppörd över den inskränkta yttrandefrihet vi ha — kan ni säga mig varför han kommit in —? Den ljusa, glada skrattade.

— Nej, nej, det kan jag visst inte — då skulle jag kanske själv komma in — — —

— Sää — man kan inte ens tala om det?

— Nej då, inte med de nya lagarna — det är det farligaste ämne som finns —

— Man skall alltså absolut tiga?

— Absolut — om man vill ha något anseende i behåll — och inte vill få fritt husrum.

De båda väninnorna logo förstående mot varandra.

— Ja — det ser verkligen ut som om överklassen anser att folkökningen är grovarbete —

— Sch, sch — se på konstapeln där i hörnet!

— Det var väl inte farligt?

— Åh — var inte säker!

— Men vad kan han ha sagt? utbrast jag ivrigt.

— Ja — jag var på hans föredrag i Folkets hus i det där farliga ämnet — jag väntade mig något alldeles förskräckligt, men jag får säga att jag blev mycket besviken. Det var riktigt fint, så taktfullt och måttfullt — jag begriper inte hur det kunde vara så rande. — Min överklassväninnas troskyldiga blå ögon vidgades av förtrytelse och förvåning. Spårvagnen rusade förbi oss. — Seså! Greta! Erik! — Hon

sprang fram och ryckte barnen till sig, de hade förrrat sig med sina rullande band, kommit allt för nära den farliga blåa linien.

— Om vi skulle gå och titta på Östermalms läroverk? — Det ligger ju så nära.

Det var rast och den stora gården med de icke skövlade träden myllrade svart av det uppväxande släktet.

— När jag ser en sådan skandal som vederfares något så vackert som detta, då blir jag också arg. Ragnar Östoerg är diktare och drömmare — men se nu hur han behandlas! De sparsamma fäderna låta det där gräsliga huset stå kvar — klättra in på gården — stänga för — fördärva, skämma det stora konstverket. Vet ni — det är inte bara ute det är dimmigt och grått och dystert —

— Så — nu blir ni ledsen — bry er inte om det — se på barnen som leka —

— Barnen — ja de slåss — se där själv! Om man kunde från första början få in i alla barns hjärnor: kärlek. Kärlek till nästan, kärlek till allt stort och gott. »Älsken varandra barn, ty kärleken är allt!» sätter Carl Larsson över ingångsdörren till sitt hem i Sundborn — det tycker jag om honom för. I stället för att hjälpa varandra stjälpas vi och vi störta ned över dem vi inte förstå och försöka riva dem i stycken i stället för... Några brottande pojkar knuffa till Erik så han förskräckt tar fatt i mors klädning.

— Ja — så gå vi kanske.

Det var just slut på rasten och pojkarna runno in i skolan som en svart massa.

— När man börjar tänka så river det upp i allt möjligt — sa den smärta, eleganta frun.

— Det är så — alldeles som när map börjar storstäda i ett hem — det växer och växer, det ena efter det andra —

— Ja, tack för den här turen då — välkommen till oss någon gång!

— Tack! Våra händer möttes. Jag svepte skinnet fastare om halsen och borrade in händerna i jättemuffen. —

— Brrrrr, en sådan tät dimma — precis en sådan där som talas om i Odhners historia den 6 november.

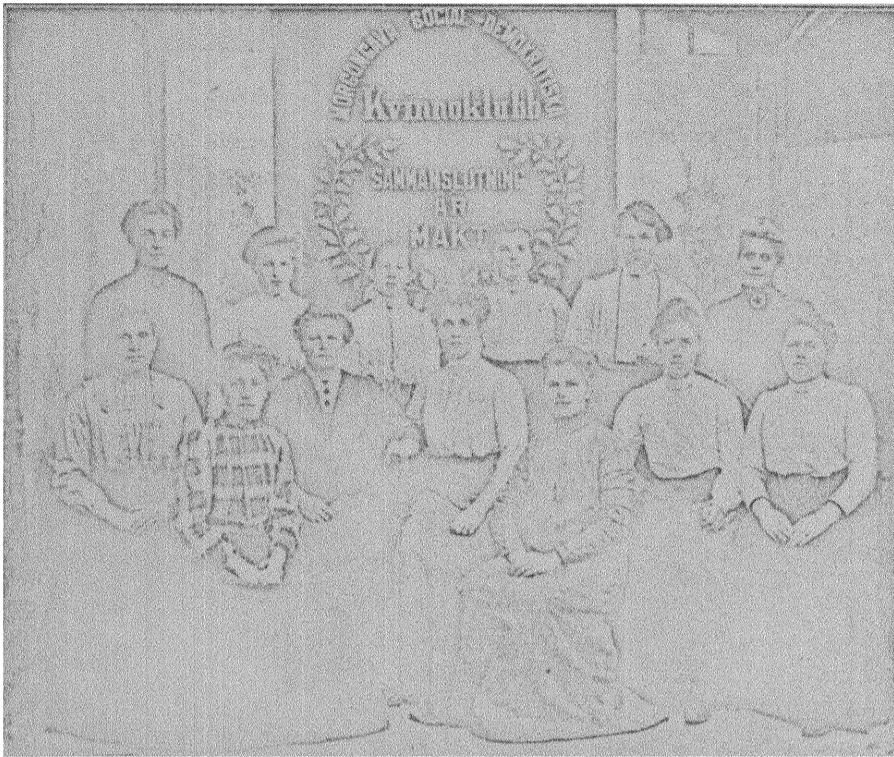
G. H.

Något om Frida Stéenoffs sista bok.

Kring den eviga elden. I.

Frams förlag, Stockholm. Pris 1 kr.

Frida Stéenoffs namn känna vi alla och veta att vi ha att göra med en utpräglad personlighet, en ärlig sanningsökare. Hennes sista bok *Kring den eviga elden* ligger just framför mig nyss läst och jag lever ännu i tankarna med de personers öden hon skildrar. Det är en pessimistisk bok. Man känner sig nästan förlamad sedan man läst den, man skulle önskat att någon enda av dessa berättelser haft en friskare fläkt, att man kommit i beröring med något

Morgongåva socialdemokratiska kvinnoklubb.

Efter ett föredrag av fröken Signe Svensson från Stockholm den 6 juli 1909 bildades Morgongåva soc.-dem. kvinnoklubb. Klubben har under dessa två år arbetat energiskt trots alla motgångar. Klubben består av 13 medlemmar, som arbeta med bästa förmåga och komma säkert att hålla ut i

striden. Klubben har under dessa år anordnat flera möten med föredrag samt har inom klubben förekommit diskussioner av olika ämnen. För agitationen har klubben gjort allt vad den förmått genom att hålla öppna möten, utdela gratisbroschyrer och försälja Morgonbris.

lyckligt öde — men nej, och kanske vill hon just ha det så, icke släppa oss fria — binda oss, dämpa oss för att tvinga oss att se och höra. Många av oss vilja ju icke se verkligheten, vilja ha våra drömmar i behåll trots allt.

Samlingen innehåller fem berättelser:

Den spanska faran — mormodern i det välbärgade lugna hemmet — det trygga, medelmåttiga ödet som på gamla dagar som änka får ett anfall av romantik och vill återse Spanien för att uppliva gamla minnen från den första ungdomstiden. Hela historien förefaller mig alltför uppdiktad — den verkar absolut kostymering av Frida Stéenoffs egna tankar. — En gammal borgerlig dam, som reser med sin likaså gamla sällskapsfröken till Spanien och hopdiktar en romantisk kärlekshistoria med en skön Juan, som hon reste ifrån för att förbli dygdig och ej falla för den förföriska (som naturligtvis var gift). Allt detta berättar hon — frässar i berättandet — för att sedan på dödsbädden tillstå att det hela var ingenting — sett honom i några dagar blott — litet kurtis — alls ingen, allt uppslukande passion — hans intresse för mig överskred aldrig måttet för en av dessa små lågor, som flammar upp överallt, där ungt folk möts och slocknar lika fort. *Min Juan* har jag aldrig sett. — Så säger Frida Stéenoffs gamla välbärgade mormoder — men det finns nog inte mycken sannolikhet för att en verklig levande sådan kunnat se så objektivt på sig själv.

Verklighet och dröm däremot är absolut realistisk — den unga språklärarin-

nan, som ger sina aftonkurser för de av té och småprat stimulerade damerna — *Irene* som sitter i bävan för den långa hemvägen till fots och alla dessa brutala män med deras pinsamma tilltal. Vi se henne ila nervös och darrande — vi följa henne i äventyrens rad — hur hon till slut upptages av en räddande ängel, en gammal dam i en droska, som skjutsar henne hem — hur hon hamnar i sitt tysta ordentliga rum med det vita lamskinnet på den gröna mattan, vi följa henne där hon till slut ligger i sängen trött och uppgiven av allt det uppskackande hon upplevat och finner sin tröst i läsandet av en högstäm dikt, där ett glödande ynglingahjärta förblödde för att det ej fick strida och dö för sina drömmars mö.

— När dikten var slut låg hon en stund med händerna under huvudet och tänkte på språkets och känslornas oändligt skilda arter, så som hon mötts därav genom männen på gatorna — de enda män, som levande komma i kontakt med henne — och genom fantasiens manliga ideal, som är henne till själisk tröst och läkedom och vilket hon när och omhuldar medelst dikt och konst, dess hängivnare ju mer tillvaron blir arm och enslig.

Med rörande beundran i sin blick höjde hon ljuset mot en etsning som hängde över sängen mitt emot. Den föreställde två unga människor som sutto på en altan och såg ut över ett mörkt hav och en stjärnhimmel. Mannen var närmast åskådaren, kvinnan skymdes till en del. Det var sättet på vilket

de lutade sig mot varandra som tilltalat Irenes hjärta och kommit henne att köpa tavlan. Rörelsen i kvinnans huvud mot mannens huvud och i hans arm omkring henne talade om en djup frid och en utsägbar lycka. Tavlans namn var: *Förtroende*.

— Där är den sanna verkligheten! — Det finns män som bryr sig om kärlek — säger hon och somnar, från livet som hon icke levde.

Saliga äro de som icke se och dock tro, slutar författarinnan med fin ironi.

Irenes verklighet och dröm såsom förf. skildrar den synes mig vara ett bra grepp ur livet — man ser nästan som i den orientaliska irrgångssalongen en oändlighet av små skrämde flickor springa gatorna fram och famla med portnycklar — för att slutligen hamna i sina rena sängar med en dikt mellan händerna och en sentimental tavla på väggen.

Madonnor och tjänande systrar. De båda väninnorna, som se tillbaka icke utan ganska stor bitterhet. Dora som ligger hopplöst sjuk och med bävan ser det stora mörkret nalkas. Hon är rädd för döden — hennes tankar sorgsna. Märta — hennes trognaste väninna — sitter vid sängkanten och försöker skingra all denna dystra oro genom att leda hennes tankar åt annat håll. — Där, vid dödens gräns, utspinner sig ett samtal mellan dessa båda väninnor om kärleken — om förhållandet mellan könen — äktenskapet — den fria kärleken — detta samtal som författarinnan här ger oss är så ljuvligt avslöjat, det gick mig rakt till hjärtat då jag läste det. Jag är henne tacksam för att hon icke maskerar dessa kvinnors tankar med någon litterär ram, hon bryr sig inte om det. Men ingen kvinna som sett något av livet kan höra denna förtroliga bikt utan att känna sig gripen av *sanningen* i detta samtal. Vi få så mycket av konstfullt hopsmidd litteratur att vi väl behöva någon gång ryckas upp och med av något som är sannt. Tankarna i *Madonnor och tjänande systrar* de äro icke blodlösa skrivbordsfraser de måste få instämmanden hos många de gripa tag i våra hjärtan och komma oss att skälva.

De båda sista novellerna: *Ett sällsamt öde* och *Fedora* lämnar jag åt läsarna själva att studera — jag har redan varit för lång för Morgonbris spalter. Men jag kan dock ej underlåta att reservera sig mot *Ett sällsamt öde*. Det ömtåliga ämnet — ett patologiskt undantagsfall — löper fara att icke alls förstås — eller rent av helt missförstås av de flesta. Denna anmärkning gjord och jag uppmanar alla att läsa boken. Den rör oss och våra känslor och den är skriven av en modig och sanningstalande hjältinna, som lugnt och medvetet trotsar den heliga borgerligheten var och när hon kan.

Må boken då ha en del litterära brister — ett enda sannt ord väger mer och här finnas många för vilka jag gärna räcker Frida Stéenhoff båda mina händer. Det finns så många som tänka —

och *tiga* — vi få vara glada över var och en som tänker — och *talat*. Vi få vara tacksamma mot dem som inte föra oss bakom ljuset — tacksamma mot dem som riva bort masken — den lögnaktiga masken som hindrar oss att se varandra och livet sådant det är.

Majgården 30 sept. 1911.

Greta Holmgren.

Från Ekonomiska Frihetsförbundets höststämma.

Den rörelse, som här i Sverige arbetar för förverkligandet av Henry Georges idéer: införande av jordvärdeavgift i stället för direkta och indirekta skatter, har hållit höststämma i Stockholm 6—8 oktober. Programmet upptog en hel del viktiga ämnen, och jag vill här redogöra för dem, som behandlades på stämmans offentliga möten.

Först är då att nämna *Anders L:son Kilian*, den kända småbrukaren och bondeskalden, som talade över ämnet: Jordvärdefrågan ur Norrlandssynpunkter. Tal. ansåg vårt land vara så stort, men ändå för trångt för folket, isynnerhet de unga. Inlandsbanan går genom milsvädder av obebyggda trakter, som endast vänta på odlare, men dessa dröja. Slöheten behärskar folket sedan bolagsherrarna tagit jorden från bönderna. Skildrade hur jämtlänningen Gunnar Jonsson i Vaplan under en halv mansålder köpt in alla hemman han kunde komma över och sedan låtit dessa förfalla genom att låta dem ligga obrukade. Egendomarna ge honom ändå god vinst, ty samhället bygger järnvägar och stegrar därigenom jordvärdena, vilket i sin tur möjliggör högre lån. Vore det inte bättre att samhället toge detta värde, som det själv skapat? Med siffror visade tal. att bönder och småbrukare icke behövde känna fruktan för jordvärdeavgiften, om de samtidigt bleve kvitt den merutgift för livsförnödenheter, som tullarna skapa.

Härefter talade dr *Sven Brisman* om »Socialism och georgeism». Tal. utvecklade först socialismen som samhälls-åskådning och uppehöll sig därefter vid de mest framträdande motsatserna mellan socialism och georgism. Marx' system är byggt på klasskampen och klasshatet och har framkommit som följd av en utvecklingsåskådning. Georgeismen däremot tror på en absolut rätt och ställer sig på dennas sida. Socialismen vänder sig mot arbetsgivarnas utsugning av arbetarna, georgeismen vänder sig mot utsugning av konsumenterna. Socialismen anser att produktionsmedlen måste göras till samhällelig egendom. Georgeismen hyllar den fria konkurrensens princip, så länge den är ren. Tal. ansåg, att jordrätten som arbetslös inkomst blivit försummad av det socialdemokratiska partiet. Han sade sig sympatisera med georgeismen. Man är i våra dagar alltför benägen att skjuta åt sidan

Drick alltid

A.-B. Förenade chokladfabriker, Stockholm.

alla förnufts- och rättsbegrepp. Vi behöva en rättsbegreppets andliga renässans. Tal. slutade med att betona, att de båda rörelserna dock ha det högsta och bästa gemensamt, nämligen tanken på ett samhälle som står på ett högre plan än det närvarande.

Detta föredrag har sedan offentliggjorts i D. N. för den 27 okt.

På stämmans andra offentliga möte talade *borgmästare Lindhagen* över ämnet »Pressfrihet och pressreformer», huvudsakligen i anslutning till sin motion vid senaste riksdag. Tal. påpekade vilken oerhörd makt pressen blivit i samhället och huru dettas gestaltning i mycket beror på pressen. All annan undervisning vårdas av samhället, men den politiska undervisningen pressen lämnar får gå vind för våg. Tryckfriheten, som det talas så stort om, finns egentligen endast hos tidningsägarna och förläggarna, ty kapitalet förtrycker även här. Tidningarna äro beroende av annonser samt av läsekretsen, och det gäller därför att hålla denna kvar i den smak de själva ha skapat åt densamma. De äro oftast affärsföretag, vars uppgift är att tillgodose aktieägarna. Pressen måste uppdelas i partier och tidningarna bli därför ensidiga. Pressens uppgift borde vara sanningsplikt, men man kan inte säga att den besjålas av någon synnerlig sanningslidelse, inte ens de religiösa tidningarna. Det är bl. a. särdeles svårt att få in genmälen. Tidningarnas referat behöva även en skarp kritik, isynnerhet de numera införda gemensamma riksdagsreferaten. Tal. betonade dock, att alla dessa misshälligheter ej bero på de enskilda tidningsmännen, utan på det ekonomiska systemet. Vad bör göras för pressens reformering? Den allmänna

opinionen bör bearbetas. En pressförening med hedersdomstol bör organiseras. I den nya tryckfrihetsförordningen bör framhållas vad man fordrar av pressen, men att slå in på lagstiftningens väg är riskabelt, ty man kommer då att röra vid tryckfriheten, som dock är folkfrihetens lunga. Dock borde söndagsnummer förbjudas. Likaså annonser. Man borde även ålägga åtminstone de större tidningarna publikationsplikt, d. v. s. att reservera ett visst antal spalter för sina motståndare. Det yttersta medlet till förbättring är dock en omdaning av människorna och samhället. När den ekonomiska och andliga friheten genomförts bli också dessa missförhållanden avhjälpta.

Vid den sista dagens offentliga möte hölls två föredrag. Det första, av den danske folkhögskolemannen *Jakob E. Lange*, rörde »Henry Georges inflytande på nutida politik». Tal. utvecklade hur den senaste tiden varit en reaktionsperiod och hur strömmen har gått emot allt som arbetat för framåtskridande. Orsaken härtill ansåg han vara liberalismens degeneration. Nu har dock, vid sidan om den växande lönearbetarörelsen, en uppmarsch ägt rum inom böndernas och småbrukarnas klass. Bonden känner sig som underklass och arbetare och kräver liksom de sin rätt, men kan ej vända sig mot arbetsgivarna, ty han är sin egen arbetsgivare. Bonden kräver jord. Här är den klass som skall bära fram Henry Georges idéer. Må arbetarna komma dithän att de ej inkränka sig till att bekriga arbetsgivarna, utan i stället göra sig oberoende av dem. Då skola bonden och arbetaren sluta sig tillsammans mot truster och tullar och nedgöra monopolismens fasta borg. De samlas då under den ekonomiska frigörelsens fana, och på den står: lika rätt för alla.

Härefter talade den norske författaren *Arne Garborg* över ämnet: »Partistyre och folkstyre». Tal. framhöll hur man vid politiska festdagar brukar prisa folkets frihet. Med frihet menar man då att ha valrätt, vilket innebär att vara fri från envælde eller herrestyre. Men att vara kvitt ett tvång är endast ett halvt steg fram mot frihet. Fri är endast den som styr sig själv, och detta gör ej folket genom vårt nuvarande representationssätt. Det blir partimakt, som endast är ett förklätt herrestyre. Det är partiledarna som avgöra allt, och det gäller blott för dem att vinna majoritet. Häruti består den politiska krigskonsten. Men det kan lätt hända att fåtalet bäst borde representeras, ty det är ju oftast så, att en god och bärande tanke ej genast slår sig fram. Representationen är således ej ett utslag av folkviljan. Folket äger ej politisk frihet ens på valdagen, ty det suggereras av agitation och dyl. Men politik kan lätt bli moralpest. Detta har insetts av en klarsynt man, överretssagförelse Johan Pedersen, vilken uppfunnit ett nytt val-sätt, en individuell proportionalism. Denna valmetod innebär en omläggning från nuvarande representationssätt till

verkligt folkstyre. Läsarna kunna taga del av densamma i en liten skrift av Johan Hansson med titel: Verkligt självstyre.

Föredragen diskuterades även och var diskussionen av synnerligt intresse efter d:r Brismans framställning av de båda rörelserna socialism och georgeism. Borgmästare Lindhagen framhöll här att georgeismen var en god och bärande idé, som kunde och borde inordnas under socialismen, medan från georgeismens sida betonades att dess program innebar en kortare väg till det gemensamma målet.

Som avslutning på stämman var anordnad en soaré, där bl. a. de tre skalderna, Arne Garborg, Kilian och Carl Larsson i By föredrogo egna dikter.

H. S—t.

Tablå

över

Morgonbrisblomman 1911.

Inkomster.

Försäljnings konto:

Försålda 10,329 blommor..... 955: 22

Bidrags konto:

Oxelösunds kvinnokl. bidrag ... 5: —
Essviks kvinnokl. bidrag (beh.
från fest)..... 20: — 25: —

S:a kronor 980: 22

Utgifter.

Blommans konto 132: —
Kartongers » 12: —
Expeditions » 2: 50
Posatvgifters » 43: 85
Trycksakers » 15: 75

S:a kronor 206: 10

Vinst..... 774: 12

S:a kronor 980: 22

Utestående fordringar å 562 blommor av 9 öre pr st. 50: 58.

Ovanstående räkenskaper äro av oss denna dag granskade och ha befunnits riktiga.
Stockholm den 25 okt. 1911.

Anna Johansson. *Alma Tengdahl.*
Revisorer.

Ytterligare inkommit: Ronneby kvinnokl. bidrag (beh. från fest) 16: 84.

Sedan 5 år tillbaka

har jag lidit af

bensvullnad och svåra åderbräckssår

på båda benen, för hvilket jag förgäfves sökt bot.

Ingenting af de ordinerade medlen hjälpte utan fötterna svullnade alltmera så, att jag ej kunde ha skor på, och åderbräckssåren blefvo allt större.

Jag köpte nu en flaska Lazarol och en burk Lazarin och började använda dem enligt bruksanvisningen.

Redan efter första behandlingen kände jag lindring och om natten sof jag lugnt, hvilket ej hade händt på flera år.

Efter att ha använt

Lazarin o. Lazarol

i ett år är jag fullt återställd i mina ben och äro stora ärr de synliga bevisen efter mina svåra åderbräckssår.

Vill med detta framföra mitt varma tack till Lazarol-Fabriken och rekommenderar jag Lazarol och Lazarin till alla som lida af svåra åderbräckssår.

Stockholm den 17 Mars 1911.

Scheelegatan 6.

Fru Emma Johanson.

Postsparbanken.

Statens garanti. Motböckerna gälla över hela riket.

Ficksparbössor tillhandahållas.

Bengt E. Pettersson

SKOMAGASINER

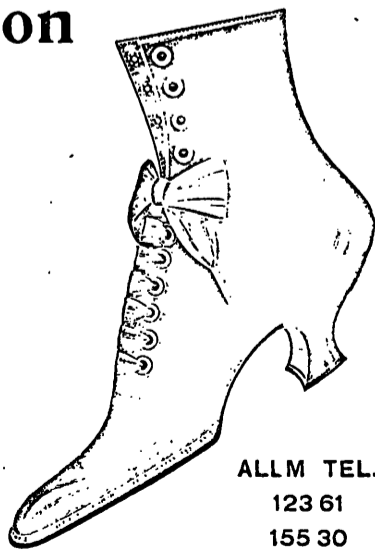
92 DROTTNINGGATAN 92

5 OLOFSGATAN 5

Välsorterat lager av starka, eleganta och moderna skodon för damer och barn.

OBS! Alla slags beställningar emottagas och utföras skyndsamt.

Reparationer emottagas och utföras väl och billigt.

ALLM TEL.
123 61
155 30

Aktiebolaget

Stockholms Folkbank

Huvudkontoret: Klarabergsgatan 23.
 Kommendörsgatan 25.
 Avdeln.-kontor: Barnhusgatan 16.
 Fleminggatan 59 B.

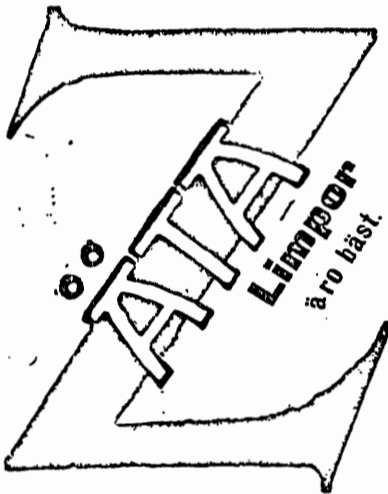
Depositions-Ränta } **5 proc.**
 Kapitalräkn.-Ränta }

Sparkasse-Ränta **4 1/2 proc.**

Kassafack från kr. 5 pr år.

Kvinnan motarbetar sitt eget bästa

när hon avråder mannen att teckna försäkring å sitt eget eller bättes makarnas liv. På grund av mindre dödlighet ha kvinnor lägre premier i **DE FÖRENADE**. Premiefrielse vid sjukdom och olycksfall, m. fl. förmåner.

Svenska Livränteförsäkringsbolaget

Framtiden

— ömsesidigt —
 STOCKHOLM.

Folkpensionering.
Folkförsäkring.
Livförsäkring.

En arbetarhustru

borde icke köpa annan symaskin än

Solidar-Symaskinen,

som är den yppersta i handeln, av största fullkomning och ger största valuta. Vi bjuda fullaste garantier för att de med vårt firmamärke försedda maskinerna äro ett fabrikat, som på teknikens nuvarande ståndpunkt är det högsta som kan uppnås och överträffas icke av något annat fabrikat. Särskilt förmånliga betalningsvillkor.

Symaskinsaffären SOLIDAR,
 Vasugatan 52, STOCKHOLM.

Furulunds soc.-dem. kvinnoklubb avhåller ordinarie möte tredje tisdagen varje månad i godtemplarsalen kl. 1/2 8 e. m. *Styrelsen.*

Kiruna soc.-dem. kvinnoklubb avhåller ordinarie möten 1:sta och 3:dje måndagen varje månad i Folkets Hus' lilla sal kl. 8,30 e. m. *Styrelsen.*

SIGRID HANSEN

KAPPAFFÄR

Arbetarebanken

Avdelningskontoret: **Kungsgatan 20.**
 Hemsparbössor kostnadsfritt.

C. W. SCHUMACHER, Kungl. Hovleverantör
 17 Norrlandsgatan 17
 STOCKHOLM

SPIS- och KNÄCKEBRÖD

Många sorter, öoverträffade i välsmak och näringsvärde.

Följande utlåtande föreligger om dessa tillverkningar:

»På begäran av Herr Fabrikör C. W. Schumacher har jag under flera år upprepade gånger dels övervakat tillverkningen av, dels analyserat av honom tillverkade sorter av *delikatess-spisbröd, spisbröd och knäckebröd.*

Jag har därvid funnit, att dessa Herr C. W. Schumachers brödsorter på grund av *högt näringsvärde* (hög halt av stärkelse och protein) *renhet* (frihet från främmande inblandningar) samt *torrhet och mörhet* (vattenhalt mindre än 10 procent) äro att anse såsom stående i främsta rummet beträffande kvaliteten. Klibhalten är ringa och ej större än den för prima bröd av dessa sorter normala.

Stockholm den 8 april 1911.

G. Lagerhelm, Professor vid Stockholms Högskola.

OBS! "Svenska veckans" **Stella spisbröd** rekommenderas.
 omtyckta nyhet

**Fru Sofia Englund, Dalsjöfors,
 Målsryd.**

da rester samt uppriskar orent blod och befrämjar ämnesomsättningen. "Kurolo" är ett utmärkt hälsomedel mot dålig mage, det borttager magkatarr kvälningar, sura uppstötningar, s. k. halsbränna och är aptitöggande samt mildt afförande. Det är mot nervositet och allmän svaghet stärkande och rogifvande, utmärkt mot reumatism och dålig hjärtverksamhet samt mot huvudvärk med förmimelse af svindel och susningar i öronen. "Kurolo" är för underlivsåkommor och njurarna ett synnerligen värdefullt preparat, emedan "Kurolo" underlättar njurarnes funktion att från kroppen bortföra osunda vätskor. Genom sin sammansättning verkar "Kurolo" även välgörande på andningsorganen, det är slemupplösande, hvarigenom det är ett synnerligen värdefullt medel mot hosta och ondt i bröstet samt mot astma. "Kurolo" underlättar andningsarbetet och verkar stillande. Ni bör försöka detta erkännansvärda hälsopreparat, resultatet skall bli övverraskande.

Utlåtande. Dalsjöfors pr Målsryd, den 1 aug. 1910.

Aktiebolaget Kurolo, Stockholm.

Stor tacksamhet för Kurolo-Soda-Extraktet. Ett paket har gjort mig fullständigt frisk, det oaktadt tänker jag fullfölja kuren med N:o 2. Jag har nämligen varit sjuk i 4 år under hvilken tid jag sökt 8 olika läkare samt badat, men ingenting hjälpt. Men Kurolo-Soda-Extrakt var just rätta medlet. Jag led nämligen af alla i annonsen omnämnda sjukdomarna utom hosta och astma och är det med glädje jag rekommenderar det till alla sjuka.

Högaktningfullt: Fru **SOFIA ENGLUND.**

Har hälsan sviket så bör ingenting lämnas oförsökt ty de penningar som användas för hälsans vård äro de bäst använda, priset på Kurolo-Soda-Extrakt är Kr. 2.50 pr paket, med ett par paket torde uppnås utmärkt resultat. Ar Ni sjuklig bör Ni ej försumma att försöka detta hälsomedel, det är en ringa penning att förlora men mycket att vinna ty det kan hända att just detta preparat är för Eder det rätta, skrif till

Aktiebolaget Kurolo, Stockholm 6.

Malmbergets soc.-dem. Kvinno-
klubb har ordinarie möten 2:dra och 3:sta
 måndagen i varje månad kl. 3,30 e. m. i Fol-
 kets Hus. *Styrelsen.*

Hälsingborgs soc.-dem. kvinno-
klubb avhåller möte 1:sta och 3:dje onsdag-
 en i månaden i Furutorpsalen kl. 8 e. m.

Nyhetsmagasinet, Falköping.

— Nils Adamsson —

Sanitära och sjukvårdsartiklar. Sprutor,
 pulver och många nyheter. Priskurant gratis.
*Filial och utställning i Centralpalatset,
 Stockholm.*

DRÄKTER, ULSTRAR.

PLÜSCH- & SAMMETS KAPPOR.